

Andrej GULIČ
Barbara GOLIČNIK MARUŠIČ

Pomorski prostorski plan Slovenije – naknadna ocena in vrednotenje izvajanja

Temeljni namen prispevka je predstaviti naknadno (*ex-post*) oceno primernosti *Pomorskega prostorskega plana Slovenije* in ovrednotiti njegovo izvajanje. Naknadna (*ex-post*) ocena posameznih vsebinskih področij *Pomorskega prostorskega plana Slovenije* temelji predvsem na strokovnem znanju avtorjev prispevka. Z naknadno oceno poskušamo nadomestiti pomanjkanje predhodne (*ex-ante*) ocene njegove primernosti. Namen ocene je opozoriti Ministrstvo za naravne vire in prostor in druge resorje o morebitnih odprtih vprašanjih in izzivih, ki izhajajo iz njihovih vsebinskih utemeljitev. Poleg tega v prispevku predstavljamo rezultate vrednotenja izvajanja *Pomorskega prostorskega plana Slovenije*, ki temelji na kvalitativni oceni podatkov, pridobljenih od resorjev. V sklepnem delu prispevka v sintezni obliki

navajamo ključne poudarke naknadne ocene in rezultate vrednotenja izvajanja *Pomorskega prostorskega plana Slovenije* ter predlagamo priporočila za njegovo posodabljanje in učinkovito upravljanje. Prispevek je bil pripravljen v okviru projekta *Poročilo o prostorskem razvoju Republike Slovenije 2024*, ki ga je po naročilu Ministrstva za naravne vire in prostor pripravil Urbanistični inštitut Republike Slovenije v sodelovanju z Geografskim inštitutom Antona Melika ZRC SAZU ter Fakulteto za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani.

Ključne besede: Pomorski prostorski plan Slovenije, naknadna (*ex-post*) ocena, vrednotenje izvajanja, priporočila

1 Uvod

Pomorski prostorski plan Slovenije (v nadaljevanju: PPP) je bil sprejet leta 2021 z *Uredbo o Pomorskem prostorskem planu Slovenije* (Ur. l. RS, št. 116/2021). PPP je strateški dokument, ki določa rabo in upravljanje morskega prostora Slovenije. Njegov cilj je usklajevanje različnih dejavnosti in rab v slovenskem morju, kot so promet, ribištvo, turizem, energetika in varstvo okolja, ter zagotavljanje trajnostnega razvoja obalnega in morskega območja. Plan določa prostorske ureditve, omejitve in smernice za uporabo morskega prostora, upoštevajoč ekološke, gospodarske in družbene vidike. Dokument je ključnega pomena za uravnoteženo rabo morskih virov, zaščito ekosistemov in podporo trajnostnemu gospodarskemu razvoju obalnih območij. PPP poleg uvodnih določb opredeljuje namen, vsebinski okvir pomorskega prostorskega planiranja, cilje, zasnovo prostorskega razvoja slovenskega morja, načrt rab in dejavnosti na morju, zasnovo prostorskih ureditev v priobalnem pasu, izvajanje in spremljanje izvajanja plana (Čok idr., 2021).

Namen tega poglavja je ovrednotiti izvajanje PPP. Že v uvodu je treba poudariti, da za zdaj še ni enotne sprejete metodologije spremljanja in vrednotenja izvajanja PPP. To je vsekakor po-

manjkljivost, ki jo bo v tem trenutku težko nadomestiti. Na to so opozorili tudi v projektu *Izvedba razvojnih in strokovno tehničnih nalog na področju urejanja prostora 2021–2022 – Naloga 1: Ovrednotenje kazalnikov za spremljanje izvajanja Pomorskega prostorskega plana Slovenije (PPP)*, ki ga je izvajal Geodetski inštitut Slovenije (Kovačič in Radovan, 2021). V omenjenem projektu avtorja oblikujeta konkretne in uporabne predloge za dopolnitev in nadgradnjo nabora kazalnikov, izhodišča za metodologijo spremljanja ter predloge za izdelavo ničelnega in prvega poročila o izvajanju PPP (Kovačič in Radovan, 2021).

Namen navedenega projekta je bila priprava na spremljanje izvajanja PPP. V okviru tega projekta je bil preverjen sistem kazalnikov za spremljanje izvajanja PPP, ki je bil zasnovan v novem PPP. Preverjen je bil glede na trenutne zmožnosti za izračun s stališča razpoložljivosti primernih podatkov, ki naj bi se spremljali v dolgoročni časovni vrsti. Kazalniki so bili preverjeni s podatki, ki so bili pridobljeni v Prikazu stanja prostora (PSP) na morju in priobalnem pasu in so namenjeni prostorskemu načrtovanju na morju. Projekt je ovrednotil tudi popolnost oziroma zadostnost vsebinskih področij spremlja-

nja, ki jih pokrivajo kazalniki. Na koncu so avtorji predlagali nadgradnje ali spremembe, ki bodo vhodni podatek za izdelavo metodologije za spremljanje, ničelnega poročila o prostorskem razvoju na morju in na koncu prvega poročila o izvajanju PPP (Kovačič in Radovan, 2021).

Poleg povedanega želimo opomniti, da za predlog PPP pred njegovim uradnim sprejetjem in da ni bila pripravljena predhodna (*ex-ante*) ocena njegove primernosti. Poudariti je treba, da ta ni zakonska obveznost. V *Zakonu o urejanju prostora* (v nadaljevanju: ZUreP-3, Ur. l. RS, št. 199/2021) ni omenjena kot instrument prostorskega načrtovanja. Predhodna ocena je postopek, ki se uporablja za oceno potencialnih vplivov načrtovanih politik, strategij ali prostorskih planov še pred njihovim sprejetjem in izvajanjem. Ta ocena omogoča prepoznavanje morebitnih tveganj, koristi in vplivov, kar pomaga pri optimizaciji predloga plana, tako da je v skladu s cilji trajnostnega razvoja in upošteva okoljske, gospodarske in družbene vidike. V primeru PPP bi bilo zaželeno, da bi predhodna ocena poleg *Okoljskega poročila za PPP* (Cepuš idr., 2021) vključevala še prostorsko oceno vplivov (ang. *territorial impact assessment*), oceno ekonomske izvedljivosti (ang. *economic impact assessment*), oceno družbenega vpliva (ang. *social impact assessment*), analizo tveganj in vplivov na lokalne skupnosti (ang. *local community impact assessment*) ter preverjanje skladnosti s pravnim in institucionalnim okvirom. Na podlagi te ocene bi se lahko predlog plana dopolnil ali izboljšal, še preden bi bil poslan v formalni postopek za njegovo sprejetje. Tak pristop bi lahko zagotovil, da bi PPP bil bolj učinkovit, izvedljiv in kar najbolj usmerjen v trajnostni razvoj.

Kakorkoli, PPP je bil sprejet in je »krovni strateški (prostorsko-razvojni) dokument, ki daje prostorske-razvojne usmeritve za dejavnosti in rabe v slovenskem morju in priobalnem pasu na kopnem. Plan določa cilje in usmeritve za nadaljnji razvoj dejavnosti in rab na morju tako, da se dosega trajnostni prostorski razvoj, tj. trajnostna rast pomorskih gospodarstev, trajnostni razvoj morskih območij in trajnostna raba morskih virov« (Plazar Mlakar idr., 2021: 8).

Za izvedbo ocene izvajanja PPP je Ministrstvo za naravne vire in prostor (v nadaljevanju: MNVP) leta 2024 ministrstvom in drugim državnim službam ter občinam in drugim udeležencem na lokalni ravni poslalo dva poziva za pošiljanje podatkov in informacij o izvajanju PPP na njihovem področju. S tem je želelo pridobiti uporabne podatke o izvajanju PPP, upošteva v PPP predlagane kazalnike učinkovitosti in vsa v PPP vključena vsebinska področja.

Zaradi pomanjkanja trdnega metodološkega okvira za vrednotenje PPP in ker v tem trenutku ni mogoča izpeljava kvan-

titativne analize, ki bi temeljila na izbranih kazalnikih in z njimi povezanih dostopnih javnih prostorskih podatkih, ocena primernosti PPP temelji na:

1. Naknadni (*ex-post*) oceni posameznih vsebinskih področjih PPP, ki temelji predvsem na strokovnem znanju avtorjev prispevka. Z naknadno oceno PPP bomo poskušali nadomestiti pomanjkanje predhodne (*ex-ante*) ocene primernosti PPP. Njen namen je opozoriti MNVP o morebitnih odprtih vprašanjih in izzivih, ki izhajajo iz vsebinskih utemeljitev PPP.
2. Kvalitativni oceni pridobljenih podatkov od resorjev.

Naknadna ocena PPP po njegovem nedavnem sprejetju in v zgodnjih letih njegovega izvajanja je nekoliko netipična. Običajno se naknadne ocene uporabljajo za vrednotenje učinkov plana po njegovem udejanjanju. Naknadno oceno bi lahko v tem primeru pogojno poimenovali tudi kot pregled PPP po njegovem sprejetju. Osnovne značilnosti tovrstne ocene PPP so:

- preveritev skladnosti PPP (ocena omogoča preverjanje skladnosti plana z zakonskimi in regulatornimi zahtevami, kar je pomembno, da se zagotovijo usklajenost z nacionalnimi, regionalnimi in EU-politikami in zavezami);
- preveritev strokovne utemeljenosti PPP (ocena strokovne neoporečnosti opredeljenih ciljev ter načrta rabe in dejavnosti na morju in v priobalnem pasu);
- preveritev izvedljivosti (pred začetkom izvajanja je koristno oceniti izvedljivost načrtovanih ukrepov, da se ugotovi, ali so cilji realni, upoštevajoč razpoložljive vire, tehnične zmogljivosti in časovne okvire);
- preveritev usklajenosti PPP z resorji in drugimi deležniki (ponovno vključevanje deležnikov v tej fazi lahko razjasni pričakovanja in zagotovi, da so bile njihove potrebe in pomisleki ustrezno vključeni v končni plan – to pripomore k večji podpori in neoviranem izvajanju tega);
- predvidevanje tveganj (v tej fazi je mogoče opredeliti morebitna tveganja ali izzive pri izvajanju plana, ki morda niso bila očitna v fazi priprave – to omogoča sprejetje preventivnih ukrepov);
- možnost prilagoditev (čeprav je plan že sprejet, lahko pregled pred izvajanjem omogoči manjše prilagoditve ali dodatke, ki izboljšajo učinkovitost in dosegljivost ciljev);
- povezava s spremljanjem (pregled vsebine plana pred izvajanjem lahko pomaga določiti ključne kazalnike za spremljanje uspešnosti med izvajanjem, s čimer se pripravi bolj strukturiran načrt spremljanja).

Zadnji omenjeni korak naknadne ocene je bil delno že opravljen z izvedbo naloge *Ovrednotenje kazalnikov za spremljanje izvajanja Pomorskega prostorskega plana Slovenije (PPP)* (Kovačič in Radovan, 2021).

V nadaljevanju po posameznih vsebinskih področjih predstavljamo naknadno oceno PPP in kvalitativno oceno pridobljenih podatkov od resorjev. Naj ponovimo še enkrat, da sta omenjeni oceni strokovni in kvalitativni, morda zaradi tega tudi nekoliko subjektivni. Prepričani smo, da bo naslednja ocena PPP po pripravi enotne metodologije za njegovo spremljanje in vrednotenje, ki bo temeljila na izbranem naboru kazalnikov in kvantitativni oceni razpoložljivih podatkov, veliko bolj strokovno utemeljena in uporabna.

2 Ocena izvajanja Pomorskega prostorskega plana Slovenije po posameznih vsebinskih področjih

V tem poglavju predstavljamo oceno izvajanja PPP po posameznih vsebinskih področjih. Ocena se osredinja predvsem na načrt rab in dejavnosti. Vrstni red vsebinskih področij je enak vrstnemu redu področij iz PPP.

2.1 Marikultura

Na področju rabe morja za izvajanje dejavnosti marikulture je PPP določil ta območja in pristanišča (Plazar Mlakar idr., 2021: 25):

- »lokacije obstoječih gojišč marikulture;
- območja, ki dopuščajo umeščanje gojišč marikulture ob upoštevanju drugih dejavnosti in rab;
- lokacijo obstoječega gojišča marikulture brez ustreznih dovoljenj;
- potencialne lokacije gojišč marikulture;
- območje, primerno za marikulturo;
- pristanišča s trajno zagotovljeno dejavnostjo pretovora produktov in opreme marikulture in za potrebe izvajanja ostalih dejavnosti marikulture«.

2.1.1 Naknadna (ex-post) ocena

Iz besedila PPP ni jasno razvidno, na kakšen način so bili določeni območja in pristanišča. Iz Okoljskega poročila za PPP (Cepuš idr., 2021) je razvidno, da je bila za umeščanje potencialnih novih območij marikulture izdelana strokovna podlaga *Možnosti za povečanje potenciala lokacij za marikulturo na obali in v slovenskem morju*, na podlagi katere so bili predlagani lokacije in obseg novih gojišč. V omenjeni strokovni podlagi je tudi pregled naravnih dejavnikov in človeških dejavnosti, ki so bili upoštevani kot merila pri določanju potencialnih novih območij marikulture, kartografsko pa so predstavljena tudi sedanja in potencialna območja marikulture (Flander-Putrlje idr., 2020).

Med pripravljenimi merili ni nedvoumno omenjen oziroma upoštevan dejavnik vplivov podnebnih sprememb na sedanje in potencialne lokacije gojišč marikulture. To je vsekakor pomanjkljivost omenjene strokovne podlage, vsebina katere ni mogla biti smiselno upoštevana v besedilu PPP. Pri določanju lokacij gojišč marikulture se običajno upoštevajo različni podnebni scenariji, kot so dvig temperature morja, zakisovanje morja in spremembe v padavinah, ki lahko vplivajo na slanost in druge parametre. Potencialne lokacije gojišč marikulture morajo biti izbrane tako, da so se gojišča sposobna prilagajati na spreminjajoče se okoljske razmere in ostanejo produktivna kljub vplivom podnebnih sprememb. Na vprašanje, ali so obstoječe in potencialne lokacije gojišč marikulture odporne na vplive podnebnih sprememb, omenjena strokovna podlaga in posledično PPP ne ponujata odgovora. To pomanjkljivost bi bilo koristno čim prej odpraviti s pripravo primernih strokovnih podlag in dopolnitvijo PPP.

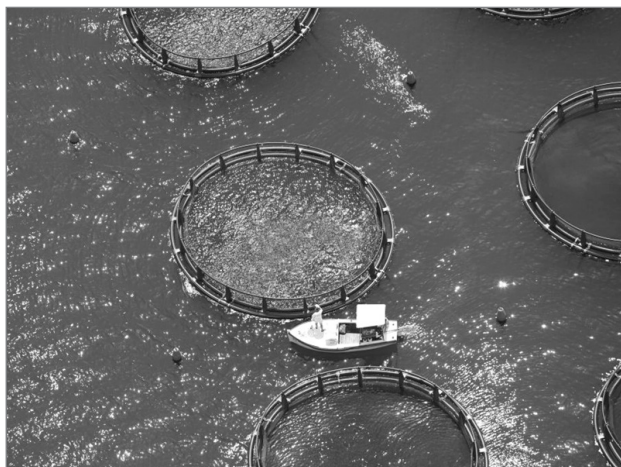
2.1.2 Ocena podatkov, ki so jih poslali nosilci urejanja prostora

MNVP je od resorjev (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, v nadaljevanju: MKGP, Direktorat za hrano in ribištvo, v nadaljevanju: DzHR; Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo in ribištvo, v nadaljevanju: IRSKGLR) na področju marikulture žele pridobiti poročila o tem, kako udeležajo posamezne kazalnike iz nabora 10 kazalnikov, ki so opredeljeni v PPP. Iz poročil resorjev (MKGP, DzHR; IRSKGLR) je razvidno, da na področju marikulture potekajo določene dejavnosti za (MNVP, 2024):

1. izvajanje inšpekcijskega nadzora na terenu (na morju je bilo opravljenih 29 kontrol in 8 opazovanj ter 31 fizičnih kontrol iztovora);
2. pripravo *Pravilnika o določitvi območij za gojenje morskih organizmov*, v katerem bodo nova štiri polja lokacij podrobneje določena;
3. pripravo za izvajanje ukrepa »vzpostavitev in spremljanje ukrepov za zmanjšanje vpliva gojenja morskih organizmov na okolje«, ki poteka v okviru programa za izvajanje Evropskega sklada za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo;
4. pripravo za izvajanje ukrepa »zbiranje vseh odpadkov na plovilih in njihovo ločeno oddajanje na zbirna mesta v pristanišču ter zagotovitev nadaljnjega ustreznega ravnanja z njimi (predaja pooblaščenim osebam za ravnanje z odpadki)«, ki je predvideno v okviru programa za izvajanje Evropskega sklada za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo v letu 2025.

MKGP (DzHR) je v svojem odzivu sporočilo, da nima podatkov za kazalnike (MNVP, 2024):

- število podeljenih dovoljenj za izvajanje kontroliranega ribolova orade na območju školjišč,

Slika 1: Ribogojnica Fonda iz zraka – ribe med hranjenjem (vir: Ribogojnica Fonda, 2024)

- število podeljenih dovoljenj za izvajanje kontroliranega izlova rib, ki so pobegnile iz ribogojnic,
- število pojavov tujerodnih vrst na območju marikulture,
- število izvedenih ukrepov za preprečevanje vnosa novih tujerodnih vrst na gojiščih marikulture.

Po našem mnenju so na področju marikulture dejavnosti omejenih resorjev osredotočene predvsem na izvajanje tekočih nalog (kot so redni inšpekcijski nadzori), pripravo manjkajočih pravilnikov in pripravo za izvajanje ukrepov, predvidenih v programu za izvajanje Evropskega sklada za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo.

2.2 Ribištvo

»Dejavnosti ribištva se izvajajo skladno z Načrtom upravljanja z morskim gospodarskim ribištvom v teritorialnih vodah in notranjih morskih vodah Republike Slovenije, drugimi relevantnimi programskimi dokumenti Republike Slovenije na področju morskega ribištva ter tudi določili skupne ribiške politike Evropske skupnosti in nacionalne zakonodaje na področju morskega ribištva. Sektor gospodarskega ribolova lahko izvaja ribolov tudi zunaj teritorialnih vod RS.« (Plazar Mlakar idr., 2021: 26) Večina besedila, ki se nanaša na dejavnost ribištva, poudarja ovire in vsebuje različne prepovedi. »Ribolov je oviran na zavarovanih območjih, območjih ribolovnih rezervatov, območjih marikulture, na območju sidrišča in sheme ločene plovbe ter na območju zunaj koridorja v nočnem času.« (Plazar Mlakar idr., 2021: 26) Prepovedi so oblikovane v naboru 15 režimov in omejitev.

2.2.1 Naknadna (ex-post) ocena

Področje ribištva je v PPP z različnimi omejitvami, ovirami in prepovedmi zelo funkcionalno in prostorsko zamejeno. To je vsekakor posledica tega, da je slovensko morje teritorialno zelo omejeno, poleg tega pa se v morskem in priobalnem območju na kopnem izvajajo dejavnosti, ki močno vplivajo na morsko okolje, stanje staležev ribjih populacij in populacij drugih morskih organizmov. Obenem imajo nekatere dejavnosti (predvsem pomorstvo in pomorski promet, turizem, urbani razvoj) močen omejevalni vpliv na izvajanje ribiške dejavnosti.

V PPP na področju ribištva prevladujejo predvsem omejitve in prepovedi. Priporočila oziroma smernice za razvoj ribištva niso v ospredju. Vsi razmisleki so zamejeni v okvir teritorialnih vod Slovenije. Čezmejni pogled na področju ribištva ni prisoten (le na področju sistemov morskega in kopenskega prometa ter modrih in zelenih koridorjev). Območje Severnega Jadrana je zaradi ugotovljenih zalog nafte, plina in drugih virov energije ter sorazmerno nizke globine morja zanimivo tudi za njihovo raziskovanje, izkoriščanje in črpanje, kar dodatno ogroža že razredčen ribji stalež in omejuje prostor za izvajanje ribiških dejavnosti. Zaradi tega bi bilo treba za čezmejno območje pripraviti ter skupaj s sosednjima državama Italijo in Hrvaško izvajati skupni načrt upravljanja in skupni prostorski načrt razvoja ribištva v okviru teritorialnih in mednarodnih vod Severnega Jadrana (ang. *North Adriatic Master Plan*) (ob tem bi bilo koristno temeljito premisliti o možnosti izvedbe omenjenega načrta, ki bi vključeval vse vrste rab na morju). V omenjeni načrt bi bilo koristno vključiti tudi vidike akvakulture. To bi lahko bila tudi velika priložnost za oživitev nazadujočega slovenskega ribištva na drugačnih osnovah – slovensko ribištvo kot varuh varstva ogroženega ribiškega staleža, kot nosilec njihovega trajnostnega izlova in razvoja akvakulture na morju Severnega Jadrana. Menimo, da dejstvo, da sta Italija in Hrvaška razglasili izključni gospodarski pas in s tem »dejansko razdelili Jadransko morje«, ne bi smela biti nepremagljiva ovira za pripravo skupnega prostorskega plana Severnega Jadrana, od katerega bi imele koristi vse tri države (Hrvaška, Italija in Slovenija).

2.2.2 Ocena podatkov, ki so jih poslali nosilci urejanja prostora

Iz poročil resorjev (MKGP, DzHR; Zavod za ribištvo Slovenije, v nadaljevanju: ZRS; Zveza za športni ribolov na morju Slovenije; Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo, v nadaljevanju: MOPE, Direktorat za energijo, v nadaljevanju: DzE) je razvidno, da na področju ribištva potekajo dejavnosti izdajanja posebnih dovoljenj za izlov orad in cipljev v letih 2022 in 2023, izvajanje dejavnosti »zbiranje vseh odpadkov na plovilih in njihovo ločeno oddajanje na zbirna mesta v pristanišču ter

Slika 2: Slovenski ribiči (vir: Ekopercapodistria, 2017)

zagotovitev nadaljnjega ustreznega ravnanja z njimi (predaja pooblaščenim osebam za ravnanje z odpadki)» pa je preloženo na leto 2025 v okviru programa za izvajanje Evropskega sklada za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo. MKGP (DzHR) je sporočilo, da nima podatkov o izpeljavi naloge *Izvedba umestitve pilotne (testne) umetne podvodne strukture* (MNVP, 2024).

Po našem mnenju so na področju ribištva dejavnosti resorjev osredinjene predvsem na izvajanje tekočih nalog (kot je izdajanje posebnih dovoljenj za izlov izbranih vrst rib) ter pripravo za izvajanje ukrepov, predvidenih v programu za izvajanje Evropskega sklada za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo.

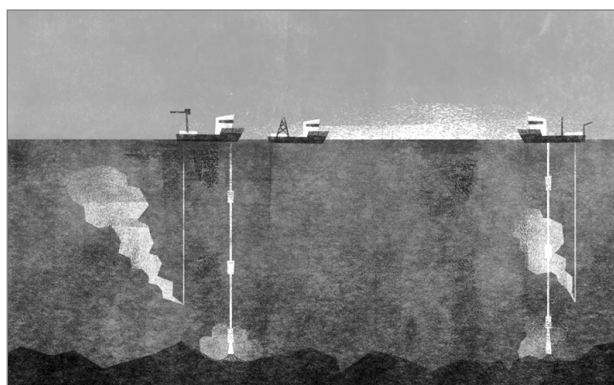
2.3 Obrati in infrastruktura za raziskovanje, izkoriščanje in črpanje nafte, plina in drugih virov energije, rudnin in agregatov in proizvodnje energije iz obnovljivih virov

Iskanje in izkoriščanje nafte, plina in rudnin v slovenskem morju je zakonsko prepovedano, vendar je predvideno raziskovanje možnosti za uporabo obnovljivih virov energije (v nadaljevanju: OVE) v skladu z *Nacionalnim energetskega podnebnim načrtom*. Umeščanje vetrnih elektrarn ni dovoljeno, da se ne bi omejevale druge morske dejavnosti. Pri določanju lokacij za infrastrukturo OVE, kot so toplotne črpalke, ki izkoriščajo temperaturno razliko v morju, se upoštevajo raba prostora, naravna in kulturna dediščina, biotska raznovrstnost, kakovost morske vode in razpoložljivost infrastrukture na kopnem (Plazar Mlakar idr., 2021).

2.3.1 Naknadna (ex-post) ocena

V predstavitvi tega področja PPP so zajeti ključni relevantni vidiki. Mogoče bi bilo nekatere vidike treba nekoliko bolj poudariti:

1. Koristno bi bilo podrobneje opredeliti vsebino zakonodajnih omejitev. Navedeno je, da je iskanje in izkoriščanje nafte, plina in rudnin prepovedano, vendar bi bilo treba dodatno pojasniti, ali so predvideni kakšni izjemni pogoji ali okoliščine, pod katerimi bi lahko prišlo do revizije te prepovedi.
2. Dragoceno bi bilo poudariti pomen tehnoloških inovacij, ki bi lahko bile predmet raziskovanja in razvoja, kot je morska energija (valovi, tokovi), poleg tehnologije toplotnih črpalk.
3. Uporabno bi bilo opozoriti še na morebitne socioekonomske vplive umeščanja OVE infrastrukture, kot so vplivi na lokalno prebivalstvo, ribištvo, marikulturo in druge dejavnosti na morju. To je pomembno za zagotavljanje, da nove dejavnosti ne škodijo obstoječim gospodarskim sektorjem.

Slika 3: Črpanje nafte in plina (vir: Lyons, 2021)

2.3.2 Ocena podatkov, ki so jih poslali nosilci urejanja prostora

MOPE (DzE) je poročal, da trenutno ne potekajo dejavnosti za pripravo *Poročila o raziskovanju možnosti umeščanja infrastrukture za koriščenje OVE, ob upoštevanju Nacionalnega energetskega podnebnega načrta*. Poleg tega ne potekajo dejavnosti za pripravo *Poročila o izvajanju nadzora, da se na območju slovenskega morja ne izvajajo iskanje, raziskovanje in izkoriščanje nafte in zemeljskega plina* (MNVP, 2024).

Po našem mnenju je pomanjkanje dejavnosti na področju obratov in infrastrukture za raziskovanje, izkoriščanje in črpanje nafte, plina in drugih virov energije, rudnin in agregatov in proizvodnjo energije iz obnovljivih virov sporno.

2.4 Pomorstvo in pomorski promet

PPP ureja pomorski promet in prednostno obravnava dejavnosti v pristaniščih, sidriščih, vplovnih kanalih in območju skupne sheme ločene plovbe, kar ima prednost pred ribištvo, marikulturo, turizmom in raziskovanjem energentov. Prednost je dana javnemu pomorskemu potniškemu prometu pred turistično in športno-rekreacijsko plovbo. Ureditev novih privezov in širitev turističnih marin sta mogoči le ob upoštevanju vplivov na okolje in naravna kopališča. Pri zagotavljanju varnosti plovbe se načrtuje premeščanje morskih sedimentov na testnih območjih, kjer se spremljajo vplivi na okolje, z možnostjo nadaljnjih posegov le ob dokazano minimalnih vplivih. To področje je kompleksno, v njem so predstavljeni ključni vidiki (Plazar Mlakar idr., 2021).

2.4.1 Naknadna (ex-post) ocena

Vsebina področja pomorstva in pomorskega prometa je primerno strukturirana in predstavljena. Opis jasno navaja, da je izvajanje dejavnosti pomorskega prometa strogo podrejeno različnim predpisom, vključno s predpisi o obrambi, varnosti plovbe, varstvu morskega okolja, upravljanju voda, ter varstvu naravne in kulturne dediščine. To zagotavlja, da so vse dejavnosti na morju dobro regulirane in v skladu s ključnimi zakonodajnimi okviri. Opis učinkovito opredeljuje različna območja, linije in točke v slovenskem morju, kjer veljajo specifični pravni režimi. To omogoča natančno in učinkovito načrtovanje ter upravljanje pomorskega prometa in drugih dejavnosti v skladu s PPP. Poudarjanje prednostne uporabe območij za pomorski promet, še posebej če se te dejavnosti srečajo z drugimi gospodarskimi dejavnostmi, kot so ribištvo, marikultura in turizem, prispeva k jasni hierarhiji uporabe prostora. To pomaga preprečiti konflikte med različnimi uporabniki morskega prostora. Načrtovanje pomorskega prometa vključuje jasne ukrepe za zagotavljanje varnosti, kot sta vzpostavljanje ustreznih globin

morja in nadzor plovbe. Prav tako se poudarja potreba po spremljanju vplivov na okolje, kar kaže na zavezanost k varovanju morskega okolja.

Opis bi lahko vključeval podrobnejšo analizo potencialnih okoljskih vplivov, povezanih s premeščanjem morskih sedimentov in širitvijo pristanišč. Navedeni so testni postopki, vendar manjkajo podrobnosti o načinu ocenjevanja okoljskih učinkov in meril, ki bodo uporabljena za oceno »nebitvenih vplivov«. Manjka natančnejši opis, kako se bodo uravnavale zmogljivosti obstoječih pristanišč, marine in ladjedelnice in kako se bodo pri načrtovanju upoštevale dolgoročne potrebe po infrastrukturi. Prav tako ni jasno, kako se bodo prioritete dejavnosti usklajevale z rabo prostora in drugimi dejavnostmi na obali. Čeprav so omenjeni različni predpisi in omejitve, ni jasno, kako bo prostorski plan podpiral trajnostni razvoj pomorskega prometa ter kako bo načrtovanje usklajeno z dolgoročnimi cilji varstva okolja in podnebnih sprememb. Bilo bi nadvse koristno, če bi bile v PPP nakazane možnosti in želje po sodelovanju med pristanišči Severnega Jadrana.

2.4.2 Ocena podatkov, ki so jih poslali nosilci urejanja prostora

Iz poročil je razvidno, da nobeden od resorjev na področju pomorstva in pomorskega prometa (Ministrstvo za infrastrukturo, v nadaljevanju: MZI, Direktorat za letalski in pomorski promet, v nadaljevanju: DzLPP; Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport, v nadaljevanju: MGTŠ, Direktorat za šport, v nadaljevanju: DzŠ, in Direktorat za turizem, v nadaljevanju: DzT; Uprava Republike Slovenije za pomorstvo, v nadaljevanju: URSP; MOPE, Direktorat za okolje, v nadaljevanju: DzO) MNVP ni poročal niti glede zbiranja oziroma obdelave podatkov za izbrane kazalnike niti glede izvajanja omenjenih nalog. Na poziv se je odzvala le Luka Koper d. d., ki je MNVP poročala o stanju na področju izvedbe testnega premeščanja morskega sedimenta ter tudi v okviru zbiranja oziroma obdelave podatkov za kazalnik »evidenca/spremljanje zapolnitve (v kubičnih metrih) območij v morju in na kopnem s premeščenim morskim sedimentom«. V obeh primerih se dejavnosti šele začnajo (MNVP, 2024).

Po našem mnenju odziv omenjenih resorjev na področju pomorstva in pomorskega prometa ni ustrezen.

2.5 Dejavnosti na področju obrambe in varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na morju

Na tem vsebinskem področju je poudarjeno, da so dejavnosti Slovenske vojske (v nadaljevanju: SV) in sil za zaščito, reševanje

Slika 4: Luka Koper (vir: Koražija, 2024)

in pomoč v izrednem ali vojnem stanju nadrejene vsem drugim dejavnostim na morju in obalnem območju, v miru pa se te dejavnosti izvajajo v skladu z veljavno zakonodajo, predpisi o varnosti plovbe, varstvu morskega okolja ter ohranjanju narave in kulturne dediščine. Za obrambno so določena območja izključna, možna izključna ter omejena in nadzorovane rabe prostora. V primeru naravnih nesreč ali nesreč na morju se lahko določijo posebne lokacije za začasno skladiščenje nevarnih materialov in odpadkov. Usklajevanje teh dejavnosti v miru poteka med Ministrstvom za obrambo (v nadaljevanju: MORS), URSP in Luko Koper d. d. (Plazar Mlakar idr., 2021).

2.5.1 Naknadna (ex-post) ocena

Vsebina področja dejavnosti na področju obrambe ter varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na morju je primerno razčlenjena in ponazorjena. Besedilo poglavja jasno opredeljuje, da so v izrednih razmerah ali vojnem stanju dejavnosti SV ter sil za zaščito, reševanje in pomoč nadrejene vsem drugim dejavnostim na morju in obalnem območju. Ta določitev omogoča hitro in učinkovito odzivanje v kriznih okoliščinah. Pohvalna je usklajenost dejavnosti obrambe in varstva pred naravnimi nesrečami z veljavno zakonodajo v mirnodobnem času, kar vključuje spoštovanje predpisov o varnosti plovbe, varstvu morskega okolja, ohranjanju naravne in kulturne dediščine. Poglavje natančno določa območja za izvajanje dejavnosti obrambe, kar vključuje izključno, možno izključno in omejeno rabo prostora. Ta določna opredelitev omogoča učinkovito načrtovanje in uporabo prostora v skladu z različnimi

potrebami. Usklajevanje dejavnosti Ministrstva za obrambo s civilnimi organi, kot sta URSP in Luka Koper d. d., kaže na integriran in sodelovalen pristop k upravljanju morja in obalnega območja.

Po drugi strani želimo opozoriti na nekatere potencialne šibkosti:

1. V besedilu manjkajo podrobnosti o tem, kako bodo ocenjeni ter obvladovani okoljski in družbeni vplivi (zlasti na območjih, kjer se načrtujejo začasno skladiščenje nevarnih snovi ali vojaške dejavnosti), ki so pomembni za zagotavljanje trajnosti in zmanjšanje negativnih posledic.
2. Treba bi bilo navesti, kako se ta načrt integrira z drugimi nacionalnimi in mednarodnimi strateškimi dokumenti in pobudami na področju varstva okolja, pomorstva, obrambe in varstva pred naravnimi nesrečami.
3. V besedilu pogrešamo razmislek o morebitnih prihodnjih spremembah v vojaških potrebah, tehnološkem napredku ali okoljskih pogojih, ki bi pripomogel k večji prožnosti in pripravljenosti načrta za dolgoročno uporabo.
4. Glede na relativno teritorialno omejenost slovenskega morja bi bilo koristno v poglavje vključiti čezmejne (mednarodne) vidike sodelovanja s sosednjima državama Italijo in Hrvaško, ki sta obe članici NATA, v primeru večjih naravnih ali drugih nesreč ali izvedbe skupnih vojaških dejavnosti.

Slika 5: Vojaška ladja Triglav (vir: Tepina, 2018; foto: Aljoša Kravanja)

2.5.2 Ocena podatkov, ki so jih poslali nosilci urejanja prostora

Od treh opredeljenih kazalnikov je MNVP od resorjev (MORS, Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, v nadaljevanju: URSZR; SV; URSP) prejel odziv, iz katerega je razvidno, da so se dejavnosti resorjev med izvajanjem PPP nanašale le na kazalnik »redno usklajevanje med URSP in URSZR ob vajah in usposabljanjih na morju«. Vsebina drugih dveh kazalnikov (»število nesreč na morju« in »v nesrečah na morju povzročena škoda«) k sreči ni bila udeležena. Leta 2023 so bili izvedeni redno usposabljanje ZIR, usposabljanje enot v organizaciji URSP, vaja Regijskega štaba CZ ter organizirana mednarodna vaja s pripadniki enot Republike Hrvaške in Republike Italije. Vse vaje in usposabljanja SV in URSZR so bili usklajevani z URSP (MNVP, 2024). Poleg tega je SV leta 2023 izvedla tridnevno dejavnost za usposabljanje potapljačev za delo z minskoeksplozivnimi sredstvi (majhne količine) v skladu z elaboratom za usposabljanje SV na morju. »S strani MOPE je oblikovana medresorska delovna skupina za izvedbo popravljanih ukrepov iz porevizijskega poročila RS. V tem okviru je naloga delovne skupine tudi iskanje možnih lokacij začasno skladiščenje odpadkov, ki nastanejo ob nesreči na morju, in presoja njihove okoljske sprejemljivosti. Naloga je v izvajanju v okviru omenjene medresorske delovne skupine. Pri tem je bila zagotovljena tudi zmenjava informacij z delovno skupino za izvajanje in spremljanje izvajanja PPP, da se zagotovi tudi sodelovanje lokalnih deležnikov.« (MNVP, 2024: brez strani)

Po našem mnenju resorji na področju obrambe in varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na morju večinoma udeležajo dejavnosti, predvidene v PPP.

2.6 Ohranjanje narave

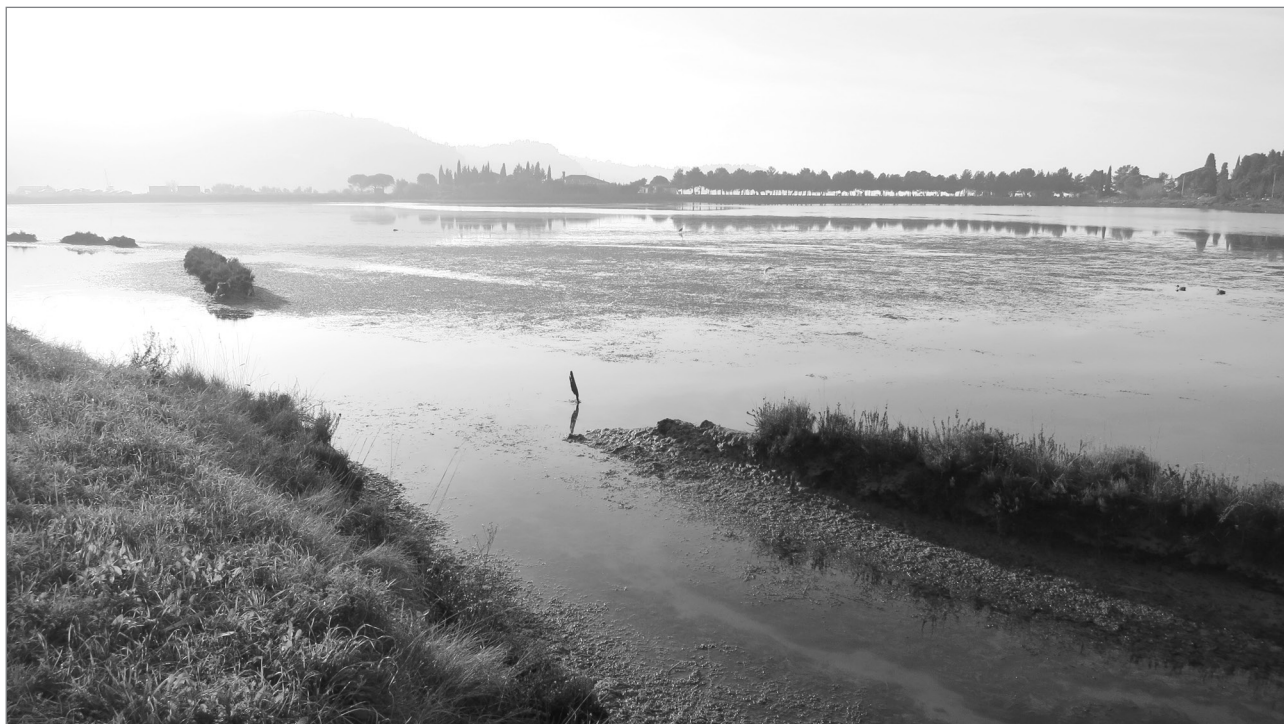
Osnovno sporočilo tega vsebinskega področja PPP je, da so obalna območja, vključno z naravno ohranjenimi odseki obale in občutljivimi morskimi habitatmi, strogo zaščitena. Tam so prepovedani posegi, kot so novogradnje, množični obiski, sidranje, plovba in ribolov, razen v primerih izrecno dovoljenih dejavnosti, kot so kopanje, hoja in znanstveno raziskovanje. Poleg tega se za zaščito ključnih območij narave vzpostavljajo tamponska območja z omejenim dostopom, da se preprečijo negativni vplivi na morsko okolje (Plazar Mlakar idr., 2021).

2.6.1 Naknadna (ex-post) ocena

Vsebina področja ohranjanja narave je jasno in primerno predstavljena. Območja, ki so ključna za ohranjanje biotske raznovrstnosti in naravnih procesov, kot so naravno ohranjeni deli obale, morski travniki, podvodni grebeni in koraligena območja, so razumljivo predstavljena. To vključuje tudi določitev tamponskih con okoli teh območij, kar dodatno prispeva k zmanjšanju negativnih vplivov, zlasti zaradi pomorskega prometa. PPP natančno določa, v katerih primerih in pod kakšnimi pogoji se lahko izjemoma odstopi od določb zakonodaje o ohranjanju narave, kar je pomembno za hitro in učinkovito ukrepanje v izrednih razmerah, kot so naravne nesreče ali nujni obrambni ukrepi. PPP predvideva razširitev obstoječih zavarovanih območij, kot je Rt Madona in Krajinski park Strunjan, ter uvedbo novih zavarovanih območij, kot sta peščena sipina zahodno od piranske Punte in detritno dno pri tromeji. To kaže na proaktiven pristop k ohranjanju narave in varstvu občutljivih ekosistemov. PPP vključuje konkretne varstvene ukrepe, kot so omejitve plovbe, sidranja in ribolova na določenih območjih, kar pripomore k zaščiti morskih ekosistemov in zmanjšanju pomorskega hrupa. Prav tako se predvideva poostreitev pravil plovbe na ekološko občutljivih območjih, kot je izliv reke Dragonje. Varovanje naravno ohranjene meje obale, kjer so skoraj v celoti ohranjeni naravni procesi, je izrazito pozitivno. S tem se ohranja dragocena naravna dediščina in preprečujejo škodljivi posegi, ki bi lahko porušili naravne procese in ogrozili lokalno biotsko raznovrstnost. Načrt jasno loči med različnimi vrstami območij in jim prilagaja ustrezne ukrepe, kar omogoča ciljno usmerjeno varovanje narave. To vključuje na primer različno obravnavo tamponskih con glede na obstoječe zaščitne ukrepe, kar kaže na dobro premišljen in prilagojen pristop.

Kljub navedenim pozitivnim lastnostim so mogoče tudi določene izboljšave vsebine tega poglavja PPP:

1. Poglavje ne vključuje jasnih, specifičnih ciljev za biotsko raznovrstnost in varstvo naravnih vrednot. Določitev ciljev, kot so ohranjanje določenih vrst, izboljšanje stanja

Slika 6: Krajinski park Strunjan (foto: Andrej Gulič)

- habitatov ali zmanjšanje negativnih vplivov človekove dejavnosti, bi pripomogla k bolj ciljno usmerjenemu upravljanju varstvenih območij.
2. Manjka podrobnejši opis sistematičnega spremljanja učinkovitosti sprejetih ukrepov in mehanizmov za prilagoditev ukrepov, če se izkažejo za neučinkovite. Spremljanje bi moralo vključevati tako biološke kot okoljske kazalnike, ki bi omogočili sprotno ocenjevanje stanja narave na zavarovanih območjih.
 3. V poglavju ni omenjeno aktivno vključevanje lokalnih skupnosti, ribičev, turističnih delavcev in drugih deležnikov v proces varovanja narave. Sodelovanje teh skupin bi lahko prispevalo k boljšemu razumevanju in podpori varstvenih ukrepov ter k njihovemu učinkovitejšemu izvajanju.
 4. Poglavje ne obravnava neposredno vpliva podnebnih sprememb na biotsko raznovrstnost in naravne vrednote niti prilagoditvenih ukrepov za blaženje teh vplivov. Pomembno bi bilo vključiti strategije za prilagajanje podnebnim spremembam, kot so dvig morske gladine, spremembe v temperaturi vode in kislost morja, ki bi lahko vplivale na občutljiva naravna območja.
 5. Poglavje se osredinja predvsem na morska zavarovana območja, vendar ne obravnava dovolj povezav med kopenskimi in morskimi ekosistemi. Nujno bi bilo treba vključiti razmislek o tem, kako kopenske dejavnosti, kot so kmetijstvo, urbanizacija in turizem, vplivajo na morska

okolja, in kako bi lahko integrirali varstvene ukrepe za oboje.

6. V PPP niso obravnavane invazivne vrste, ki lahko resno ogrozijo lokalne ekosisteme. Vključitev ukrepov za preprečevanje vnosa in širjenja invazivnih vrst ter za njihovo obvladovanje bi pomembno prispevala k načrtu za ohranjanje narave.
7. Poglavje se ne posveča dovolj čezmejnemu mednarodnemu sodelovanju pri varovanju narave, zlasti ob upoštevanju, da slovensko morje meji na Italijo in Hrvaško. Čezmejna zaščita bi lahko okrepila učinkovitost varstvenih ukrepov, zlasti na področjih, kjer se morski ekosistemi prepletajo med več državami oziroma znotraj širšega akvatorija (Tržaški zaliv oziroma Severni Jadran).
8. Na karti 8 v PPP ekološko pomembna območja kljub omembi v legendi niso prepoznavna. Na karti 8 ni prikazano in v besedilu problematizirano dejstvo, da se ekološko pomembno območje reke Rižane, ki je največja in najpomembnejša reka v slovenski Istri, v spodnjem toku zaključuje pri naselju Pobegi. Od tam do izliva v Jadransko morje na območju Luke Koper je le »navaden vodotok« brez kakršnegakoli pomena z vidika ohranjanja narave. V PPP pa je po drugi strani veliko poudarka danega zelenim in modrim koridorjem in njihovem pomenu pri povezovanju prvin okolja v morju in na kopnem. Obenem se pojavlja še vprašanje, ali dejstvo »nezavarovanosti« reke Rižane v spodnjem toku nakazuje možnost, da so

pretežno kmetijske površine z redko poselitvijo vzhodno od območja Luke Koper v smeri naselij Pobegi in Dekani »po tihem« dolgoročno namenjene prostorski širitvi Luke Koper. To vprašanje je treba javno postaviti in nanj poiskati verodostojen odgovor.

2.6.2 Ocena podatkov, ki so jih poslali nosilci urejanja prostora

Razširitev območja zavarovanja Krajinskega parka Strunjan na morju, kar je ključna dejavnost PPP v okviru tega vsebinskega področja, se izvaja s pripravo strokovnih podlag. Obenem poteka tudi priprava strokovnih podlag za razširitev Rta Madona, morskega zavarovanega območja in naravnega spomenika (MNVP, 2024).

Druge načrtovane dejavnosti (zaščita območja izliva reke Dragonje s spremembo Uredbe o Krajinskem parku Sečoveljske soline, priprava strokovne podlage o čezmejnem zavarovanju detritnega dna, izvedba medsektorskega usklajevanja (ohranjanje narave in ribištva) na področju širitve območja Natura 2000 v morski del in doseganje soglasja glede izvajanja ribolova), za katere so odgovorni resorji (MNVP, Direktorat za naravo, v nadaljevanju: DzN, MKGP (DzHR); ZRS; Krajinski park Sečoveljske soline), se po našem mnenju ne izvajajo.

2.7 Pridobivanje surovin

Jedro sporočilo tega poglavja PPP je, da je na območjih solin v Sloveniji, ki sta zaščiteni kot krajinska parka (Sečoveljske in Strunjanske soline), dovoljeno pridobivanje soli, vendar le ob upoštevanju strogih naravovarstvenih predpisov. V Strunjanskih solinah je dovoljeno le tradicionalno solinarstvo. Dejavnosti morajo slediti režimom varstva narave in kulturne dediščine, obnova solin pa mora ohranяти obstoječe ekosisteme. Dovoljene so tudi dejavnosti, kot so urejanje voda, znanstveno raziskovanje, šport in turizem, vendar brez novogradenj in z omejitvami glede obiska. Prepovedani so posegi, kot so množične prireditve, svetlobno onesnaževanje in nezakoniti privezi plovil. Raziskovanje geotermičnih virov je dovoljeno, desalinizacija morske vode pa ne (Plazar Mlakar idr., 2021).

2.7.1 Naknadna (ex-post) ocena

Kot upoštevanja vredne vsebinske poudarke tega poglavja je treba izpostaviti:

1. Močno je poudarjeno ohranjanje kulturne dediščine in narave, zlasti pri varovanju solin. V opisih je jasno navedeno, da so Sečoveljske in Strunjanske soline zavarovane kot kulturna krajina in naravna vrednota, kar kaže zavezanost k varstvu teh edinstvenih območij.
2. Usmeritev, da se v Strunjanskih solinah dovoljuje le tradicionalno solinarstvo, prispeva k ohranjanju kulturne dediščine in ekološkega ravnovesja. Ohranitev tradicionalnih praks je ključnega pomena za zaščito kulturnih in naravnih vrednot, kar je v načrtu ustrezno poudarjeno.
3. Dejavnost pridobivanja surovin se horizontalno usklajuje z drugimi dejavnostmi, kar kaže na celovit pristop k prostorskemu načrtovanju. To zmanjšuje morebitna konfliktna območja in zagotavlja, da različne dejavnosti sobivajo na način, ki je čim bolj trajnosten.
4. Vse dejavnosti na območjih solin, vključno s pridobivanjem soli, so podrejene režimom varstva naravnih vrednot in ohranjanja habitatov rastlinskih in živalskih vrst. S tem se zagotavlja trajnostna raba naravnih virov, kar je bistveno za dolgoročno ohranjanje naravnega okolja.
5. Jasno opredeljeni pogoji za vzdrževanje in obnovo solin, ki vključujejo zahteve za ohranjanje nespremenjenega vodnega režima in biotske raznovrstnosti, so zelo pohvalni. To kaže na premišljen pristop k ohranjanju ekosistemov, ki temelji na znanstvenih in okoljskih merilih.
6. Odločitev, da se ne dovolita raba morske vode in umeščanje obratov za desalinizacijo morske vode, je pohvalna, saj preprečuje morebitne negativne vplive na morsko okolje. To potrjuje zavedanje o pomenu varovanja morskih ekosistemov pred posegi, ki bi lahko ogrozili njihovo ravnovesje.

Kljub izpostavljenim pozitivnim lastnostim želimo opozoriti tudi na nekatere mogoče pomanjkljivosti zasnove in ukrepov tega vsebinskega področja:

1. Opis ne vključuje posebnih ukrepov za spremljanje in ocenjevanje vplivov dejavnosti pridobivanja surovin na okolje. Pomembno bi bilo vključiti določbe o rednem monitoringu okoljskih parametrov (kakovost vode, stanje habitatov, biotska raznovrstnost) in ukrepe za zmanjšanje morebitnih negativnih vplivov.
2. Čeprav se omenja, da so dovoljene določene dejavnosti ob upoštevanju varstvenih režimov, ni podrobneje razloženo, kako bo zagotovljena trajnostna raba virov. Dodatna razlaga tega, kako se bosta zagotovila dolgotrajna ekološka vzdržnost in ohranjanje gospodarskih koristi, bi pripomogla k večji jasnosti usmeritev tega področja.
3. Ni omenjeno, kako se bo področje pridobivanja surovin odzivalo na izzive, ki jih prinašajo podnebne spremembe, kot so dvig morske gladine, spremembe v obalnih ekosistemih in ekstremni vremenski dogodki. Vključitev teh vidikov bi lahko povečala odpornost območij solin in izboljšala dolgoročno načrtovanje.
4. Zasnova področja ne vključuje ekosistemskih pristopa, ki bi upošteval širše ekosistemske povezave in storitve, ki jih zagotavljajo soline. To bi lahko zajemalo tudi razpravo

o pomenu solin za blaženje poplav, zadrževanje ogljika in druge ekosistemske storitve, ki so pomembne za okolje in družbo.

5. Zasnova področja ne omenja pomena izobraževanja in ozaveščanja o pomenu varstva solin in trajnostnega upravljanja z njimi. Vključitev ukrepov za povečanje javne zavesti o vrednosti solin in potrebi po njihovem varstvu bi lahko izboljšala podporo javnosti za varstvene ukrepe.

2.7.2 Ocena podatkov, ki so jih poslali nosilci urejanja prostora

V obdobju izvajanja PPP je Zavod RS za varstvo narave (v nadaljevanju: ZRSVN) v skladu s strokovnim mnenjem in upoštevanje 117. člena *Zakona o ohranjanju narave* podaljšal koncesijski pogodbi za izkoriščanje mineralne surovine – morske soli v Sečoveljskih (Lera in Fontanigge) in Strunjskih solinah. V tem obdobju je ZRSVN izdal strokovna mnenja v postopku izdaje vodnega dovoljenja za rabo morja. Trenutno ne potekajo dejavnosti na področju »spremljanja izvajanja dovoljenega iskanja, raziskovanja in izkoriščanja geotermičnih energijskih virov, ki se uvrščajo med energetske mineralne surovine« (MNVP, 2024: brez strani).

Ugotovili smo, da so med izvajanjem PPP resorji (MNVP, Direktorat za vode, v nadaljevanju: DzV; Direkcija Republike Slovenije za vode, v nadaljevanju: DRSV; MOPE, DzE) poročali o ne/izvajanju načrtovanih dejavnosti.

2.8 Znanstvene raziskave

Jedrni povzetek zasnove in usmeritev tega vsebinskega področja je, da je na celotnem območju slovenskega morja dovoljeno izvajanje znanstvenih raziskav, razen iskanja in pridobivanja nafte in zemeljskega plina, ki sta prepovedani. Invazivne raziskave so dovoljene le s pridobljenimi soglasji. Znanstveno raziskovanje je podrejeno predpisom o obrambi, varnosti plovbe, varstvu narave in kulturne dediščine in upravljanju voda (Plazar Mlakar idr., 2021).

2.8.1 Naknadna (ex-post) ocena

Vsebina področja znanstvenih raziskav je na kratko, vendar jasno in primerno predstavljena. V pozitivnem smislu je treba poudariti:

1. Dejstvo, da opis zajema širok spekter znanstvenih raziskav, ki so dovoljene na območju slovenskega morja, od arheologije in varovanja narave do raziskav ribištva in geotermalnih virov, kar kaže na celovit pristop k upravljanju morskih virov.
2. Predstavljeno vsebinsko področje jasno določa omejitve, kot je prepoved raziskovanja na področju nafte in zemelj-

Slika 7: Krajinski park Sečoveljske soline (vir: Turistično združenje Portorož, 2022)

skega plina, kar kaže na skrb za okolje. Hkrati omogoča raziskave, ki so nujne za trajnostni razvoj.

3. Horizontalno usklajevanje znanstvenih raziskav z drugimi dejavnostmi, kot so marikultura, pristanišča in sidrišča, je pozitivno, saj spodbuja sodelovanje med različnimi sektorji in zmanjšuje možnost konflikta med uporabniki morskega prostora.

V smislu pomanjkljivosti zasnove in usmeritev tega vsebinskega področja se lahko poudarijo dejstva, ki jih navajamo v nadaljevanju:

1. Medtem ko se omenjajo predpisi in soglasja, ni podrobno opisan postopek ocenjevanja vplivov znanstvenih raziskav na okolje, zlasti v občutljivih ekosistemi. Razjasnitev teh postopkov bi prispevala k večji transparentnosti in zagotovila, da so vplivi raziskav minimalni.
2. V okviru tega področja bi lahko bile vključeni smernice in načela za trajnostno izvajanje znanstvenih raziskav, da bi zagotovila, da so raziskave izvedene na način, ki ohranja naravno ravnovesje morskega okolja.
3. Ni omenjeno, kako bodo rezultati znanstvenih raziskav integrirani v nadaljnje načrtovanje in upravljanje morskega prostora. Povezava med raziskavami ter dolgoročnim upravljanjem in spremljanjem stanja morskega prostora bi bila pomembna za zagotovitev uporabe teh raziskav v praksi.
4. V poglavju ni eksplicitno omenjena potreba po raziskavah, usmerjenih v spremljanje in prilagajanje na podnebne spremembe, kar je ključno za dolgoročno ohranjanje morskih ekosistemov in trajnostno upravljanje morja.

2.8.2 Ocena podatkov, ki so jih poslali nosilci urejanja prostora

Resor (Ministrstvo za kulturo, v nadaljevanju: MK, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, v nadaljevanju: ZVKD) je poročal, da sta bili med izvajanjem PPP izvedeni dve neinvazivni arheološki raziskavi. V obeh primerih je šlo za predhodno

raziskavo, namenjeno opredelitvi in vrednotenju arheoloških ostalin na območju načrtovanih posegov v prostor. Izvedena ni bila nobena arheološka raziskava iz izključno znanstveno-raziskovalnih razlogov. V okviru neinvazivnih znanstvenih raziskav s področja ekološkega stanja morja so resorji (MNVP, DzV; DRSV; Agencija Republike Slovenije za okolje, v nadaljevanju: ARSO; MKGP, DzHR) poročali, da so bile izvedene tri raziskave (MNVP, 2024):

1. *Nadgradnja poznavanja biotskih in abiotskih značilnosti in obsega bentoških habitatnih tipov cirkalitoralni grobi sediment (MC3), cirkalitoralni premešani sediment (MC4) in cirkalitoralni peski (MC5),*
2. *Izvajanje pilotnega monitoringa morskga okolja za primarni merili D10C1 in D10C2 (odpadki in mikroodpadki v morskem okolju),*
3. *Študija gibanja mikroodpadkov v školjčičih.*

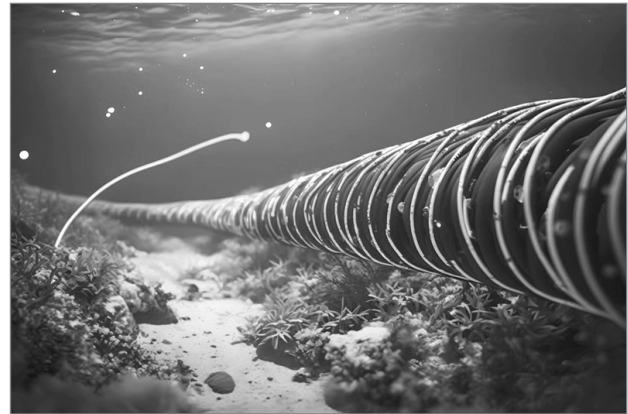
Trenutno potekajo še tri dejavnosti:

1. Posodobitev presoje stanja morskga okolja skladno z morskimi direktivami.
2. Priprava metodologij za uvedbo sistemkega monitoringa okoljskega stanja morskih voda v skladu z uredbo, ki ureja izvajanje Evropskega sklepa o metodoloških standardih za monitoring in presojo okoljskega stanja morskih voda – pripravljena sta predloga za D10 (morski odpadki) in D11 (podvodni hrup). V pripravi sta D8 (onesnaževala) in D5 (eutrofikacija).
3. Priprava javnega naročila za izvedbo kartiranja habitatov na območju med Žusterno in Izolo. Projektna naloga je bila pripravljena pri MNVP v sodelovanju z ZRSVN. Javno naročilo bo izvedel MKGP – sredstva iz evropskega sklada za izvajanje pomorske politike. Na področju geotermalnih virov energije in podobnih raziskav za utemeljene namene so resorji poročali, da ni bilo nadaljnjih dejavnosti (MNVP, 2024).

Ugotovili smo, da med izvajanjem PPP resorji (MNVP, DzN; ARSO; MKGP, DzHR; ZRS) niso poročali o izvedenem številu neinvazivnih znanstvenih raziskav s področij stanja staležev populacij morskih organizmov ter ribištva in marikulture. V tem času ni bilo pripravljeno poročilo o izvajanju nadzora, da se na območju slovenskega morja ne izvajajo iskanje, raziskovanje in izkoriščanje nafte in zemeljskega plina.

2.9 Podmorski kabli, produktovodi in cevovodi

Umeščanje podmorskih kablov, cevovodov in produktovodov v slovenskem morju je dovoljeno ob upoštevanju predpisov o varstvu okolja, varnosti plovbe, obrambi, upravljanju voda in ohranjanju narave. Podvodni izpusti morajo biti umeščeni zunaj vplivnih območij kopalnih voda in ključnih ekosistemov,

Slika 8: Podmorski kabli (vir: Wald, 2023)

kot so morski travniki in koralni grebeni. Dovoljeni so nizko-energetski kablovodi, fekalni cevovodi in cevi za zajem tehnološke morske vode, pri čemer je pred umestitvijo potrebna ocena vpliva na okolje. Nova kanalizacija mora biti zgrajena v ločenem sistemu (Plazar Mlakar idr., 2021).

2.9.1 Naknadna (ex-post) ocena

Opis področja izkazuje premišljen pristop k umeščanju obravnavane infrastrukture v morski prostor, pri čemer so jasno določeni predpisi in omejitve, ki zagotavljajo varnost morskga okolja in drugih uporabnikov morja. Posebna pozornost je namenjena varovanju morske biotske raznovrstnosti, kar kaže na visoko zavest o pomenu ohranjanja naravnih habitatov. Pomembna je tudi usmeritev v omejevanje izpustov iz čistilnih naprav in preprečevanje negativnih vplivov na morskno okolje.

Obenem bi želeli opozoriti na nekatere pomanjkljivosti tega poglavja. Koristno bi bilo, če bi vsebovalo več informacij o varnostnih standardih za zaščito omenjene infrastrukture pred mogočimi poškodbami (npr. zaradi sidranja ladij, ribolova ali naravnih nesreč). Poglavje bi lahko zajemalo tudi smernice za vzdrževanje in obnovo obstoječe infrastrukture, vključno s postopki za njeno odstranjevanje ali zamenjavo zastarelih ali poškodovanih delov.

2.9.2 Ocena podatkov, ki so jih poslali nosilci urejanja prostora

Resorji (MOPE, DzO; ARSO; MNVP, DzN; MOPE, DzE) niso poročali o morebitnih dejavnostih na področju umeščanja podmorskih kablov, produktovodov in cevovodov v slovenskem morju (MNVP, 2024).

Po našem mnenju je neodzivnost resorjev na področju podmorskih kablov, produktovodov in cevovodov sporna.

2.10 Turizem, šport in rekreacija

Poglavje o turizmu, športu in rekreaciji določa, da morajo biti vse dejavnosti v skladu z zakoni o obrambi, varnosti plovbe, upravljanju voda ter varstvu narave in kulturne dediščine. Urejena so območja za kopalne vode, marine, naravna kopališča in dnevne priveze, pri čemer se morajo prilagoditi varstvenim režimom. Plovba motornih plovil je lahko omejena ali prepovedana na območjih varovanih habitatov zaradi negativnih vplivov. Za posebne športne dejavnosti, kot so regate in potapljanje, je potrebna uskladitev z Upravo za pomorstvo, prav tako se za posebne rabe morja pridobi vodno soglasje (Plazar Mlakar idr., 2021).

2.10.1 Naknadna (ex-post) ocena

V poglavju o turizmu, športu in rekreaciji v PPP je kot prednost treba poudariti dejstvo, da je umeščanje obravnavane dejavnosti v prostor natančno usklajeno z obstoječimi predpisi s področja varstva narave, kulturne dediščine, upravljanja voda, varnosti plovbe in obrambnih potreb, kar zagotavlja celostni pristop k prostorskemu načrtovanju. Pomemben poudarek je dan tudi omejitvam plovbe in sidranja motornih plovil na občutljivih območjih varovane narave in habitatov ter izkazana skrb za ohranjanje morskga ekosistema in biotske raznovrstnosti. Dopusčene so le manjše ureditve na območjih kopalnih voda, kar prispeva k ohranjanju naravne obale, hkrati pa omogoča razvoj turizma in rekreacije na trajnosten način. Lokalnim skupnostim sta omogočeni določanje območij za dnevne priveze in upravljanje teh območij, kar daje prednost lokalnemu odločanju in prilagajanju lokalnim potrebam in pogojem. Podpora športnim in rekreativnim dejavnostim, kot so potapljanje, regate in druga tekmovanja, je uravnotežena z okoljskimi in prostorskimi omejitvami, kar spodbuja razvoj trajnostnega turizma.

Obenem smo ugotovili tudi nekatere potencialne pomanjkljivosti, ki jim bi bilo koristno nameniti primerno pozornost in jih v prihodnje odpraviti. Trenutno ni dovolj poudarjeno, kako bodo dejavnosti turizma in rekreacije v obalnem območju sledile trajnostnim ciljem, vključno z omejevanjem masovnega turizma, zmanjševanjem emisij in ohranjanjem kulturne dediščine. V opisu področja bi lahko bila vključena natančnejša merila ali ukrepi za zmanjšanje okoljskih vplivov dejavnosti (npr. turistične in rekreativne plovbe), predvsem v zvezi s hrupom, onesnaževanjem morja in morskga dna in upravljanjem odpadkov. Področje ne vključuje vprašanj prilagajanja turizma, športa in rekreacije na podnebne spremembe, kot so dvig morske gladine, pogostejše nevihte in ohranjanje infrastrukture na obali. Manjka jasnejši sistem monitoringa in nadzora nad turističnimi in rekreativnimi dejavnostmi in vplivi na okolje, vključno s postopki za spremljanje kumulativnih vplivov teh dejavnosti.

Slika 9: Kopališče Izola (vir: P. K., 2021; foto: Voranc Vogel)

2.10.2 Ocena podatkov, ki so jih poslali nosilci urejanja prostora

Med izvajanjem PPP so resorji (MNVP, DzV; MGTŠ, DzŠ) poročali, da sta Mestna občina Koper in Občina Izola pripravili javni natečaj za ureditev priobalnega pasu med Občino Izola in Mestno občino Koper, ki obravnava tudi ureditev območja današnjega avtokampa Jadranke. Občina Izola je izdelala Študijo vplivov podnebnih sprememb na turizem v slovenski Istri. Občina Ankaran je tudi poročala, da razpolaga z izdelano maritimno študijo pristanišča za območje pomola Sv. Katarina in da pripravlja še maritimno študijo za pomol »Adria« Ankaran. Poleg tega so resorji (MNVP, DzV) poročali o dejavnostih spremljanja kakovosti kopalnih voda (MNVP, 2024).

Ugotovili smo, da resorji (MZI, DzLPP; URSP; MNVP, DzV) niso navedli, ali je bila vzpostavljena načrtovana evidenca opredeljenih in urejenih območij dnevnih privezov in ureditev njihovega statusa pristanišča z določitvijo upravljalca (število sidrišč, število priveznih mest). Obenem resorji (MGTŠ, DzŠ) niso navedli, ali sta bili določeni lokacija in izvedba potapljaškega učnega centra. Resorji (MZI, DzLPP; MNVP, DzV) niso navedli, ali je bila vzpostavljena evidenca novonačrtovanih marin in komunalnih privezov. Resorji (MNVP, DzV; MZI, DzLPP; URSP) niso poročali o načrtovani vzpostavitvi evidence ukrepov za preprečevanje sidranja na območjih prednostnih in drugih ogroženih habitatnih tipov.

2.11 Kulturna dediščina

Varstvo kulturne dediščine v okviru PPP vključuje ohranjanje kulturnih spomenikov, arheoloških najdišč in območij dediščine v skladu z zakonodajo. Posegi, ki bi lahko poškodovali dediščino ali spremenili njen kontekst, so omejeni, še posebej na podvodnih arheoloških najdiščih, kjer so prepovedani globinska ribolovna orodja, gradnja objektov in izkoriščanje rudnin brez dovoljenja. Posegi v podvodno dediščino so dovoljeni le ob predhodnih arheoloških raziskavah in pridobitvi ustreznih soglasij. Redni nadzor in monitoring zagotavljata

ohranitev dediščine, v primeru odkritja arheoloških ostankov pa sta potrebna takojšnja zaščita in obvestilo pristojnim organom (Plazar Mlakar idr., 2021).

2.11.1 Naknadna (*ex-post*) ocena

V opisu tega vsebinskega področja je treba omeniti celovit pristop k varovanju kulturne dediščine. Jasno sta poudarjena pomen ohranjanja objektov in območij kulturne dediščine, vključno z arheološkimi najdišči, in integracija teh varstvenih ukrepov v prostorske akte. Dokument natančno opredeljuje, kateri posegi so dovoljeni ali prepovedani na območjih kulturne dediščine, kar pripomore k zaščiti dediščine pred neprimernimi vplivi. Posebna pozornost je namenjena zaščiti podvodnih arheoloških najdišč, vključno s konkretnimi omejitvami in zahtevami, kar potrjuje prepoznavanje pomembnosti morske kulturne dediščine. Poudarjena je potreba po upoštevanju interdisciplinarnega sodelovanja z vodilno vlogo ZVKD in obveznost pridobitve kulturnovarstvenih pogojev. Obveznost arheološkega nadzora ob posegih v morsko dno in priporočilo za izvedbo predhodnih raziskav izkazuje proaktiven pristop k preprečevanju škode in omogočanju raziskovanja dediščine.

V predstavitvi tega vsebinskega področja PPP smo ugotovili tudi nekatere vrzeli, ki bi jih bilo treba obravnavati in odpraviti. Koristna bi bila podrobnejša opredelitev upravljanja in vzdrževanja s predstavitvijo natančnejših ukrepov ali načel, kako bodo skozi čas vzdrževani in upravljani objekti in območja kulturne dediščine. Dediščina potrebuje trajno vzdrževanje, zato bi bilo smiselno vključiti usmeritve za dolgoročno ohranjanje in obnovo. Niso navedeni sodobni pristopi, kot so digitalizacija, 3D-modeliranje ali fotogrametrija, ki so ključni za natančno dokumentiranje stanja dediščine in zaščito te v primeru škode. Opis ne obravnava vpliva podnebnih sprememb na kulturno dediščino, zlasti na obalna in podvodna arheološka najdišča, ki so lahko ogrožena zaradi dviga gladine morja, erozije ali ekstremnih vremenskih pojavov. Ni navedeno, kako bodo financirani ukrepi za zaščito in ohranjanje kulturne dediščine. Podrobnejši opis virov financiranja ali mehanizmov za pridobitev sredstev bi lahko okrepil izvedljivost načrtovanih dejavnosti. Predstavitev področja ne obravnava povezave med varstvom kulturne dediščine in njenim trajnostnim vključevanjem v turistično ponudbo. Kulturna dediščina je lahko pomemben del turističnih dejavnosti, zato bi bilo smiselno obravnavati usmeritve, ki bi omogočale trajnostni turizem, hkrati pa ohranjale dediščino.

2.11.2 Ocena podatkov, ki so jih poslali nosilci urejanja prostora

Resorji (MK in ZVKD) so podali podrobne odgovore in opredelili vrednosti za vse opredeljene kazalnike (MNVP, 2024):

- število kulturnih spomenikov,

- skupna površina kulturnih spomenikov,
- število varstvenih območij dediščine,
- skupna površina ohranjenih varstvenih območij dediščine,
- število enot registrirane nepremične kulturne dediščine,
- skupna površina enot registrirane nepremične kulturne dediščine,
- število novoregistriranih arheoloških najdišč,
- število izvedenih omilitvenih ukrepov za zaščito arheoloških najdišč pred fizičnimi poškodbami,
- površina arheološko raziskanega območja v morju.

Ugotovili smo, da so resorji (MK in ZVKD) poročali o izvajanju načrtovanih dejavnosti, upošteva vse opredeljene kazalnike.

2.12 Urbani razvoj

Poglavje o urbanem razvoju PPP določa, da se dejavnosti urbanega razvoja na obalnih območjih prilagajajo predpisom o obrambi, varstvu narave, kulturni dediščini, plovbi in upravljanju voda. Na teh območjih so dovoljeni objekti in posegi, povezani s potniškim prometom, varovanjem obale, turizmom, športom, rekreacijo, pristanišči, ribištvo, marikulturo, komunalnimi privezi ter zaščito pred poplavami in dvigom gladine morja. Pri umeščanju teh objektov je potrebno usklajevanje z drugimi dejavnostmi na morju in kopnem in ohranjanje naravnih habitatov. Posebna pozornost je namenjena varovanju kulturne krajine, predvsem v Strunjanu in Sečoveljah, in obvladovanju poplavne nevarnosti na urbanih območjih (Plazar Mlakar idr., 2021).

2.12.1 Naknadna (*ex-post*) ocena

Predstavitev tega vsebinskega področja PPP je celovita in dobro strukturirana, kar omogoča jasen pregled nad ključnimi usmeritvami urbanega razvoja obalnih območij. Pregledno so opredeljeni dovoljeni posegi in ukrepi, povezani z morjem, kot so urejanje pristanišč, zaščita obale, dostop do morja, vzdrževanje plovil in varstvo pred vplivi podnebnih sprememb, kar zagotavlja jasne smernice za izvajanje projektov v obalnih mestih. Poudarek je na trajnostnem razvoju, vključno z ukrepi za varovanje obale pred posledicami dviga morske gladine, za uporabo alternativnih vodnih virov in ohranjanje naravnih habitatov, kar je ključnega pomena za prilagajanje podnebnim spremembam. Predstavitev področja vključuje zavest o pomembnosti ohranjanja kulturne, stavbne in naravne krajinske dediščine, kar prispeva k trajnostnemu razvoju obalnih območij z upoštevanjem prepoznavnih značilnosti regije. Poudarjena so tudi prizadevanja za doseganje poplavne varnosti.

Slika 10: Koper (vir: Zavod za mladino, kulturo in turizem Koper, 2024; foto: Jaka Ivančič)

Obenem bi želeli opozoriti na nekatere manjkajoče vsebine, na primer podrobnejše določbe o usklajevanju z drugimi rabami. Ni namreč jasno opredeljeno, kako naj se načrtujejo usklajevanja med urbanim razvojem, drugimi dejavnostmi na morju in dejavnostmi na kopnem, kar je ključno za trajnostni razvoj obalnih območij. Čeprav sta v besedilu omenjeni kulturna in krajinska dediščina, manjka podrobnejša razlaga specifičnih ukrepov za njuno zaščito in kako naj se vplivi urbanega razvoja minimizirajo na območjih z visoko kulturno vrednostjo. Čeprav so omenjeni ukrepi za prilagajanje na dvig morske gladine in globalno segrevanje, manjka podrobnejši načrt, kako bodo tovrstne spremembe dolgoročno vplivale na urbanizacijo in rabo priobalnega prostora.

2.12.2 Ocena podatkov, ki so jih poslali nosilci urejanja prostora

S seznama opredeljenih nalog se je med izvajanjem PPP pristopilo k določanju obsega priobalnega pasu na kopnem. V okviru izvajanja te naloge je bila aktivna Občina Ankaran, ki je obseg priobalnega pasu na kopnem določila z *Odlokom o občinskem prostorskem načrtu Občine Ankaran*. Mestna občina Koper in Občina Izola sta v sodelovanju z Zbornico za arhi-

tekturo in prostor Slovenije v postopku javnega projektne enostopenjskega natečaja za izbiro strokovno najprimernejše rešitve za ureditev priobalnega pasu med Koprom in Izolo (za območje med avtokampom Jadranka na območju Občine Izola in območjem kopališča Žusterna na območju Mestne občine Koper) pridobili arhitekturno in urbanistično rešitev. Natečajna naloga upošteva usmeritve iz PPP. Skupen pristop k načrtovanju priobalnega pasu med Koprom in Izolo v partnerskem sodelovanju obeh lokalnih skupnosti je osnova za skupno rabo tega prostora (v Občini Izola se na podlagi natečaja nadaljuje priprava prostorskega izvedbenega akta OPPN, v Mestni občini Koper je ta osnova za pripravo dokumentacije za pridobivanje gradbenega dovoljenja) (MNVP, 2024).

Po našem mnenju resorji (MNVP, DzV; DRSV) niso uskladjali zakonodaje, ki omogoča popravke meje obale v skladu s potekom v naravi in stvarno izvedli popravkov meje obale. Resorji (MNVP, DzV; DRSV; MZI, DzLPP; URSP) niso pripravili evidence ureditve statusov neurejenih pristanišč z odloki in podelitvijo dovoljenj za obratovanje. Resorji (MNVP, DzV; DRSV) prav tako niso določili obsega rabe voda in vodnega dobra.

2.13 Zmanjšanje poplavne in erozijske ogroženosti

2.13.1 Ocena podatkov, ki so jih poslali nosilci urejanja prostora

Poleg obravnavanih vsebinskih področij je v PPP poudarjen pomen še ene horizontalne dejavnosti – zmanjšanje poplavne in erozijske ogroženosti. V okviru naloge »Evidenca izvedenih prostorskih ukrepov, ki se izvajajo za zmanjšanje vpliva podnebnih sprememb in zmanjševanja poplavne ogroženosti, kot so vzdrževanje grajenih delov obale, prednostna ureditev ustreznega odvajanja meteoritnih voda, gradnja zadrževalnikov v zaledju«, je Občina Izola končala prenovu južnega dela ribiškega pristanišča v smeri Sončnega nabrežja. S prenovljenim severnim delom pristanišča, končanim leta 2023, je Občina Izola pridobila sodobno in varno pristanišče za prebivalce Izole in obiskovalce. Naročila in pridobila je tudi *Študijo ustreznosti odvodnje odpadne vode z območja starega mestnega jedra s predlogi ukrepov*. Javni zavod za spodbujanje podjetništva in razvojne projekte občine Izola ter Fakulteta za pomorstvo in promet sta pripravila strokovne podlage *Strategija ukrepov za zaščito obalnega pasu pred klimatsko rastjo morske gladine*, da jih MNVP sprejme in vključi v naslednjo finančno perspektivo EU (MNVP, 2024).

Ugotovili smo, da resorji (MNVP, DzV; DRSV) niso izdelali celovite študije poplavne in erozijske ogroženosti, ki obsega tudi druga območja, ki niso vključena v območja pomembnejšega vpliva poplav. Študija bi morala zajeti tudi ukrepe za zmanjšanje poplavne in erozijske ogroženosti in biti izdelana v treh letih po uveljavitvi PPP. Omenjeni resorji prav tako še niso izdelali strategije za prilagajanje rabe in dejavnosti na slovenski obali zaradi vpliva podnebnih sprememb na višino gladine morja, ki bi morala biti izdelana v dveh letih po uveljavitvi PPP.

3 Sklep

V tem poglavju po posameznih vsebinskih področjih predstavljamo ključne poudarke naknadne ocene PPP in ocene pridobljenih podatkov od resorjev. Naj še enkrat ponovimo, da sta omenjeni oceni strokovni in kvalitativni, morda zaradi tega tudi nekoliko subjektivni, vendar edini mogoči v opisanem kontekstu. Glede na to, da je naše mnenje o kakovosti PPP na splošno pretežno pozitivno, v tem okviru predstavljamo predvsem nekatere kritične zaznamke, ki se lahko upoštevajo ob morebitnem dopolnjevanju PPP oziroma pri udejanjanju njegovih ciljev, usmeritev in zasnov. Poleg tega na koncu predlagamo priporočila, udejanjenje katerih bi lahko izboljšalo izvajanje in posodabljanje PPP.

V okviru področja **marikulture** med pripravljenimi merili ni eksplicitno omenjen oziroma upoštevan dejavnik vplivov podnebnih sprememb na sedanje in potencialne lokacije gojišč marikulture. Te morajo biti izbrane tako, da so se gojišča sposobna prilagajati na spreminjajoče se okoljske razmere in ostati produktivna kljub vplivom podnebnih sprememb. Na področju marikulture so dejavnosti resorjev osredinjene predvsem na izvajanje tekočih nalog (kot so redni inšpekcijski nadzori), pripravo manjkajočih pravilnikov in pripravo za izvajanje ukrepov, predvidenih v programu za izvajanje Evropskega sklada za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo.

V okviru področja **ribištva** prevladujejo predvsem omejitve in prepovedi. Priporočila oziroma smernice za razvoj ribištva niso v ospredju. Vsi razmisleki so zamejeni v okvir teritorialnih voda Slovenije. Čezmejni pogled na področju ribištva ni prisoten (razen na področju sistemov morskega in kopenskega prometa ter modrih in zelenih koridorjev). Dejavnosti resorjev so osredinjene predvsem na izvajanje tekočih nalog (kot so izdajanje posebnih dovoljenj za izlov izbranih vrst rib) ter pripravo za izvajanje ukrepov, predvidenih v programu za izvajanje Evropskega sklada za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo.

V okviru področja **obratov in infrastrukture za raziskovanje, izkoriščanje in črpanje nafte, plina in drugih virov energije, rudnin in agregatov in proizvodnjo energije iz obnovljivih virov** so v ospredju predvsem prepovedi iskanja in izkoriščanja nafte, plina in rudnin in umeščanje vetrnih elektrarn v slovenskem morju. Dragoceno bi bilo poudariti pomen tehnoloških inovacij, ki bi lahko bile predmet raziskovanja in razvoja, kot so morska energija (valovi, tokovi), poleg tehnologije toplotnih črpalk. Na obravnavanem področju se resorji niso odzvali na poziv MNVP za pošiljanje podatkov in informacij o izvajanju PPP na njihovem področju, kar je problematično. Pomanjkanje poročil o izvajanju PPP lahko kaže na pomanjkljivosti v sistemu spremljanja in izvrševanja zakonodaje, kar je zaskrbljujoče.

V okviru področja **pomorstva in pomorskega prometa** v PPP manjka natančnejši opis, kako se bodo uravnavale zmogljivosti obstoječih pristanišč, marine in ladjedelnic in kako bodo pri načrtovanju upoštevane dolgoročne potrebe po infrastrukturi. Prav tako pogrešamo pojasnilo, kako se bodo prioritete dejavnosti na področju pomorstva in pomorskega prometa usklajevale z rabo prostora in drugimi dejavnostmi na obali. V besedilu tega področja v PPP kljub omenjanju različnih predpisov in omejitev manjka pojasnilo, kako bo prostorski plan podpiral trajnostni razvoj pomorskega prometa ter kako bo načrtovanje usklajeno z dolgoročnimi cilji varstva okolja in podnebnih sprememb. Preseneča popolna neodzivnost državnih resorjev (razen Luke Koper d. d.) na poziv MNVP za pošiljanje podatkov in informacij o izvajanju PPP na njihovem področju. Pomanjkanje poročil o izvajanju PPP lahko kaže na

pomanjkljivosti v sistemu spremljanja in izvrševanja zakonodaje, kar je zaskrbljujoče.

V okviru področja **obrambe in varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na morju** pogrešamo razmislek o morebitnih prihodnjih spremembah pri vojaških potrebah, tehnološkem napredku ali okoljskih pogojih, kar bi prispevalo k večji prožnosti in pripravljenosti PPP za dolgoročno uporabo. Obenem, upošteva sorazmerno teritorialno omejenost slovenskega morja, pogrešamo vsebine vključevanja čezmejnih (mednarodnih) vidikov sodelovanja s sosednjima državama Italijo in Hrvaško (ki sta obe članici NATA) v primeru pojava večjih naravnih ali drugih nesreč ali izvedbe skupnih vojaških dejavnosti. Resorji na področju obrambe in varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami na morju spadajo med aktivnejše resorje in večinoma udeležajo v PPP predvidene dejavnosti.

V okviru področja **ohranjanja narave** želimo opozoriti predvsem na dve slabosti PPP. Besedilo PPP ne obravnava neposredno vplivov podnebnih sprememb na biotsko raznovrstnost in naravne vrednote niti prilagoditvenih ukrepov za blaženje teh. Pomembno bi bilo vključiti strategije za prilagajanje podnebnim spremembam, kot so dvig morske gladine, spremembe v temperaturi vode in kislost morja, ki bi lahko vplivali na občutljiva naravna območja. Besedilo PPP se osredinja predvsem na morska zavarovana območja, vendar ne obravnava dovolj povezav med kopenskimi in morskimi ekosistemi. Nujno bi bilo vključiti razmislek o tem, kako kopenske dejavnosti, kot so kmetijstvo, urbanizacija in turizem, vplivajo na morska okolja, in kako bi lahko integrirali varstvene ukrepe za oboje. Številne načrtovane dejavnosti (zaščita območja izliva reke Dragonje s spremembo Uredbe o Krajinskem parku Sečoveljske soline, priprava strokovne podlage glede čezmejnega zavarovanja detritnega dna, izvedba medsektorskega usklajevanja (ohranjanje narave in ribištva) na področju širitve območja Natura 2000 v morski del in doseganje konsenza glede izvajanja ribolova) se ne izvajajo. Glede na to, da se PPP formalno izvaja že četrto leto, bi bilo mogoče pričakovati več dejavnosti pri udeležanju zastavljenih nalog.

V okviru področja **pridobivanja surovin** želimo opozoriti predvsem na dve slabosti PPP. Besedilo PPP ne omenja, kako se bo področje pridobivanja surovin odzivalo na izzive, ki jih prinašajo podnebne spremembe, kot so dvig morske gladine, spremembe v obalnih ekosistemi in ekstremni vremenski dogodki. Vključitev teh vidikov bi lahko povečala odpornost območij solin in izboljšala dolgoročno načrtovanje. Obenem zasnova področja ne vključuje ekosistemskega pristopa, ki bi upošteval širše ekosistemske povezave in storitve, ki jih zagotavljajo soline. To bi lahko zajemalo tudi razpravo o pomenu solin za blaženje poplav, zadrževanje ogljika in druge ekosistemske storitve, ki so pomembne za okolje in družbo. Med

izvajanjem PPP resorji niso poročali o spremljanju izvajanja dovoljenega iskanja, raziskovanja in izkoriščanja geotermičnih energetske virov, ki se uvrščajo med energetske mineralne surovine. Iz poročil resorjev je mogoče sklepati, da so njihove dejavnosti udeležanja PPP v sorazmerno zgodnji fazi.

V okviru področja **znanstvenih raziskav** bi želeli opozoriti predvsem na dve pomanjkljivosti PPP. V besedilu PPP ni omenjeno, kako bodo rezultati znanstvenih raziskav integrirani v nadaljnje načrtovanje in upravljanje morskega prostora. Povezava med raziskavami ter dolgoročnim upravljanjem in spremljanjem stanja morskega prostora bi bila pomembna za zagotovitev uporabe teh raziskav v praksi. V besedilu obenem ni eksplicitno omenjena potreba po raziskavah, usmerjenih v spremljanje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje, čeprav so te ključne za dolgoročno ohranjanje morskih ekosistemov in trajnostno upravljanje morja. Med izvajanjem PPP resorji niso poročali o izvedenem številu neinvazivnih znanstvenih raziskav s področja stanja staležev populacij morskih organizmov ribištva, marikulture in geotermalnih virov energije ter podobnih raziskav za utemeljene namene. V tem obdobju ni bilo pripravljeno poročilo o izvajanju nadzora, da se na območju slovenskega morja ne izvajajo iskanje, raziskovanje in izkoriščanje nafte in zemeljskega plina.

V okviru področja **podmorskih kablov, produktovodov in cevovodov** bi želeli opozoriti predvsem na dve slabosti PPP. V besedilu PPP ni dovolj informacij o varnostnih standardih za zaščito omenjene infrastrukture pred mogočimi poškodbami (npr. zaradi sidranja ladij, ribolova ali naravni nesreč). Pogrešamo tudi smernice za vzdrževanje in obnovo obstoječe infrastrukture, vključno s postopki za njeno odstranjevanje ali zamenjavo zastarelih ali poškodovanih delov. Resorji niso poročali o morebitnih dejavnostih na področju umeščanja podmorskih kablov, produktovodov in cevovodov v slovenskem morju.

V okviru področja **turizem, šport in rekreacija** v besedilu PPP ni dovolj poudarjeno, kako bodo dejavnosti turizma in rekreacije v obalnem območju sledile trajnostnim ciljem, vključno z omejevanjem masovnega turizma, zmanjševanjem emisij in ohranjanjem kulturne dediščine. V opis področja bi lahko bila vključena natančnejša merila ali ukrepi za zmanjšanje okoljskih vplivov dejavnosti (npr. turistične in rekreativne plovbe), predvsem v povezavi s hrupom, onesnaževanjem morja in morskega dna in upravljanjem odpadkov. Niso obravnavana vprašanja prilagajanja turizma, športa in rekreacije na podnebne spremembe, kot so dvig morske gladine, pogostejše nevihte in ohranjanje infrastrukture na obali. Resorji niso navedli, ali sta bili vzpostavljeni načrtovana evidenca opredeljenih in urejenih območij dnevnih privezov in ureditev njihovega statusa pristanišča z določitvijo upravljalca (število sidrišč, število priveznih

mest). Prav tako ni bilo navedeno, ali sta bili določeni lokacija in izvedba potapljaškega učnega centra niti ali je bila vzpostavljena evidenca novonačrtovanih marin in komunalnih privezov. Resorji niso poročali tudi o načrtovani vzpostavitvi evidence ukrepov za preprečevanje sidranja na območjih prednostnih in drugih ogroženih habitatnih tipov.

V okviru področja **kulturna dediščina** v besedilu PPP manjka podrobnejša opredelitev upravljanja in vzdrževanja s predstavitev natančnejših ukrepov ali načel, kako bodo objekti in območja kulturne dediščine vzdrževani in upravljani skozi čas. Opis ne obravnava vpliva podnebnih sprememb na kulturno dediščino, zlasti na obalna in podvodna arheološka najdišča, ki so lahko ogrožena zaradi dviga gladine morja, erozije ali ekstremnih vremenskih pojavov. Predstavitev področja ne obravnava povezave med varstvom kulturne dediščine in njenim trajnostnim vključevanjem v turistično ponudbo. Iz odgovorov je razvidno, da resorji na tem vsebinskem področju PPP resno in odgovorno spremljajo izvajanje načrtovanih dejavnosti prek seznama opredeljenih kazalnikov.

V okviru področja **urbani razvoj** v besedilu PPP ni jasno opredeljeno, kako naj se načrtujejo usklajevanja med urbanim razvojem, drugimi dejavnostmi na morju in dejavnostmi na kopnem, kar je ključno za trajnostni razvoj obalnih območij. Čeprav je v besedilu PPP omenjena kulturna in krajinska dediščina, manjka podrobnejša razlaga specifičnih ukrepov za njeno zaščito in kako naj se vplivi urbanega razvoja minimizirajo na območjih z visoko kulturno vrednostjo. Čeprav so omenjeni ukrepi za prilagajanje na dvig morske gladine in globalno segrevanje, manjka podrobnejši načrt, kako bodo tovrstne spremembe dolgoročno vplivale na urbanizacijo in rabo priobalnega prostora. V odzivih resorjev predvsem pogrešamo dejavnosti za:

- uskladitev zakonodaje, ki omogoča popravke meje obale v skladu s potekom v naravi;
- izvedbo popravkov meje obale v skladu s potekom v naravi;
- pripravo evidence ureditve statusov neurejenih pristanišč z odloki in podelitvijo dovoljenj za obratovanje;
- določanje obsega rabe voda in vodnega dobra.

V okviru horizontalne dejavnosti **zmanjšanje poplavne in erozijske ogroženosti** manjkajo dejavnosti resorjev za izdelavo celovite študije poplavne in erozijske ogroženosti, ki obsega tudi druga območja, ki niso vključena v območja pomembnejšega vpliva poplav ter izdelavo strategije prilagajanja rabe in dejavnosti na slovenski obali zaradi vpliva podnebnih sprememb na višino gladine morja v dveh letih po uveljavitvi PPP.

Na koncu želimo poudariti svoje mnenje, da je eden od ključnih razlogov za to, da se PPP pomanjkljivo in med sektorji nepovezano udejanja, odsotnost opredelitve ustreznega državnega telesa, ki bi organiziralo in vodilo dejavnosti na področju planiranja, spremljanja, vrednotenja in upravljanja morskega prostora Slovenije. Vzpostavitev delovne skupine za izvajanje PPP in medobčinske službe istrskih občin za usklajeno izvajanje PPP na lokalni ravni, kot je predvideno v PPP, ni dovolj. V PPP predlagani telesi nimata pristojnosti ter ustrezne strokovne in upravljalne moči za spodbujanje in usklajevanje dejavnosti državnih resorjev.

V okviru priprave naknadne ocene in vrednotenja izvajanja PPP smo prišli do različnih spoznanj, na podlagi katerih smo pripravili nekatera **priporočila**, ki jih navajamo v nadaljevanju.

V analizi je bilo ugotovljeno, da nekateri resorji niso oddali poročil o izvajanju PPP. Pomanjkanje poročil o izvajanju PPP lahko kaže na pomanjkljivosti v sistemu spremljanja in izvrševanja zakonodaje. Za preprečitev tovrstnih okoliščin je treba vzpostaviti jasne in transparentne postopke poročanja in nadzora. To vključuje določitev roka za oddajo poročil in imenovanje pristojnega organa, ki bo odgovoren za spremljanje in obravnavo morebitnih nepravilnosti. Odsotnost poročanja lahko kaže tudi na pomanjkljivo komunikacijo in koordinacijo med institucijami, vpletenimi v prostorsko načrtovanje in varstvo okolja na morju (in na kopnem). Kaže se potreba po boljši komunikaciji in koordinaciji med institucijami, vpletenimi v prostorsko načrtovanje in varstvo okolja na morju, ter po uvajanju rednih medsektorskih sestankov na temo spremljanja in vrednotenja izvajanja PPP.

Poleg tega bi bila koristna tudi ustanovitev vsaj posebnega sektorja za pomorsko prostorsko planiranje znotraj Direktorata za prostor in graditev MNVP. Tako bi najprej znotraj organizacijske strukture MNVP in posledično tudi Vlade Republike Slovenije na področju pomorskega prostorskega planiranja in razvoja formalno priznali položaj, ki mu pripada. Omenjeni sektor bi seveda moral imeti primerno število strokovno kompetentnih sodelavcev.

Za sledljivo in pregledno vključevanje deležnikov kot tudi zaradi učinkovitega spremljanja in vrednotenja udejanjanja PPP ter izvajanja korakov za posodobitev PPP predlagamo zasnovo in uporabo spletne interaktivne platforme. Ta bi morala biti zasnovana tako, da bi omogočala opredeljevanje vlog in načina vključevanja resorjev in drugih ostalih deležnikov ter ponujala informacije o vseh fazah priprave, spremljanja in vrednotenja PPP (Goličnik Marušič idr., 2018).

Mag. Andrej Gulič
Urbanistični inštitut Republike Slovenije, Ljubljana
E-pošta: andrejg@uirs.si

Dr. Barbara Goličnik Marušić
Urbanistični inštitut Republike Slovenije, Ljubljana
E-pošta: barbarag@uiurs.si

Viri in literatura

Cepuš, S., Weltt, S., Krajnc, A., Hamel, E., Premelč, M., Strmšnik, K., idr. (2021): *Okoljsko poročilo za Pomorski prostorski plan Slovenije. Dopolnitve po javni razgrnitvi*. Ljubljana, Zavita, svetovanje d. o. o.

Ekopercapodistria (2017): *Slovenski ribiči: Upad ulova rib*. Dostopno na: <https://ekopercapodistria.si/novice/slovenski-ribici-upad-ulova-rib> (sneto 10. 10. 2024).

Goličnik Marušić, B., Gulič, A., Radovan, D., Kovačič, B., in Bizjak, I. (2018): *Razvoj procesa in postopkov priprave integralnega pomorskega prostorskega načrtovanja: končno poročilo*. Ljubljana, Urbanistični inštitut Republike Slovenije.

Flander-Putrlje, V., Bolje, A., Francé, J., Grego, M., Malačič, V., Petelin, B., idr. (2020): *Možnosti za povečanje potenciala lokacij za marikulturo na obali in v slovenskem morju. Končno poročilo*. Piran, Morska biološka postaja, Nacionalni inštitut za biologijo.

Koražija, N. (2024): Luka Koper 2023: Prihodki so stagnirali, pretovor in dobiček pa upadala. Letos tveganja naraščajo. *Finance*. Dostopno na: <https://www.finance.si/transport-logistika/luka-koper-2023-prihodki-so-stagnirali-pretovor-in-dobicek-pa-upadala-letos-tveganja-narascanja/a/9021351> (sneto 6. 10. 2024).

Kovačič, B., in Radovan, D. (2021): *Izvedba razvojnih in strokovno tehničnih nalog na področju urejanja prostora 2021–2022 – Naloga 1: Ovrednotenje kazalnikov za spremljanje izvajanja Pomorskega prostorskega plana Slovenije*. Ljubljana, Geodetski inštitut Slovenije.

Lyons, K. (2021): Mining's new frontier: Pacific nations caught in the rush for deep-sea riches. *The Guardian*. Dostopno na: <https://www.theguardian.com/world/2021/jun/23/minings-new-frontier-pacific-nations-caught-in-the-rush-for-deep-sea-riches> (sneto 5. 10. 2024).

Ministrstvo za naravne vire in prostor (2024): *Pregledna tabela o udejanjanju kazalnikov in posamičnih nalog nosilcev urejanja prostora v okviru spremljanja izvajanja Pomorskega prostorskega plana Slovenije*. Interno gradivo. Ljubljana.

P. K. (2021): Kakšna je kakovost slovenskih in hrvaških kopalnih voda? Kako primerne so za kopanje slovenske in hrvaške morske in sladkovodne kopalne vode? *Svet kapitala*. Dostopno na: <https://svetkapitala.delo.si/aktualno/kaksna-je-kakovost-slovenskih-in-hrvaskih-kopalnih-vod> (sneto 7. 10. 2024).

Plazar Mlakar, M., Čok, G., Mlakar, A., in Repe, B. (2021): *Pomorski prostorski plan Slovenije*. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor, graditev in stanovanja.

Ribogojnica Fonda (2024): *Galerija: Ribogojnica Fonda iz zraka – ribe med hranjenjem*. Dostopno na: <https://www.fonda.si/sl/galerija/foto> (sneto 15. 10. 2024).

Tepina, J. (2018): Vojaška ladja Triglav na krizno območje brez resne oborožitve. *24ur.com*. Dostopno na: <https://www.24ur.com/novice/slovenija/vojaska-ladja-triglav-na-krizno-obmocje-brez-resne-oborozitve.html> (sneto 6. 10. 2024).

Turistično združenje Portorož (2022): *Krajinski park Sečoveljske soline*. Dostopno na: <https://www.portoroz.si/si/dozivi/naravne-znamenitosti/4457-object-krajinski-park-seceveljske-soline> (sneto 6. 10. 2024).

Uredba o Pomorskem prostorskem planu Slovenije. Uradni list Republike Slovenije, št. 116/2021. Ljubljana.

Wald, L. M. (2023): An underseas cable to power Puerto Rico: A big idea to solve a couple of big problems. *The Breakthrough Institute*. Dostopno na: <https://thebreakthrough.org/articles/an-underseas-cable-to-power-puerto-rico> (sneto 7. 10. 2024).

Zakon o urejanju prostora. Uradni list Republike Slovenije, št. 199/2021. Ljubljana.

Zavod za mladino, kulturo in turizem Koper (2024): *Visit Koper*. Dostopno na: https://visitkoper.si/wp-content/uploads/2024/06/327396_MOK_foto_Jaka_Ivancic-1-scaled.jpg (sneto 8. 12. 2024).